

Seminārs I – Vispārīgie tiesību un mediācijas jautājumi pārrobežu lietās Mediācijas procesa izspēle

1. izspēle

Kristīne ir Latvijas pilsonē. Viņai šobrīd ir 44 gadi. Pirmajā laulībā ar Andri viņai 2002. gadā piedzimst meita Anete. Andris dzērumā mēdz sist Kristīni, tāpēc laulība drīz pēc meitas piedzimšanas tiek šķirta. Otrajā laulībā ar Armandu viņai 2005. gadā piedzimst dēls Ernests. Armands ir militārā dienesta karavīrs, daudz laika pavada dienestos Irākā un Afganistānā, bet mājās pieprasa pilnīgu klusumu un kārtību, ko divu bērnu ģimenē nav iespējams nodrošināt, tāpēc puses drīz izšķiras. Trešajā laulībā ar Latvijas pilsoni Jāni viņai 2017. gadā piedzimst dvīņu puikas Reinis un Roberts. Tā kā Jānis strādā Norvēģijā, tad arī Kristīne kopā ar visiem četriem bērniem 2017. gada nogalē pārceļas pie vīra uz Norvēģiju. Jānis var visu ģimeni finansiāli nodrošināt, tāpēc Kristīne rūpējas par bērniem un algotu darbu nestrādā.

Kristīnei patīk Jānis, jo atšķirībā no iepriekšējiem vīriem viņš brīvo laiku pavada mājās, un ģimene velta laiku viens otram. Norvēģijas laukos dzīve ir rimtāka nekā Rīgā. Kristīnei patīk iespēja nestrādāt algotu darbu, jo pēc vidusskolas beigšanas viņa tā arī neiegūva kādu konkrētu izglītību un Latvijā bija strādājusi par pārdevēju pārtikas veikalos.

Meitai Anetei Norvēģijā nepatīk dzīvot, jo visi draugi viņai palikuši Latvijā. Dēls Ernests arī skumst pēc Latvijas, kur viņš varēja nodarboties ar peldēšanu un ar draugiem braukāt ar motorolleriem, bet Norvēģijā viņi dzīvo nekurienu vidū, mammai nav savas naudas un katra kapeika ir jāprasa mammai vīram Jānim. Nav pat tuvu dzīvojošu kaimiņu – ģimenes māja atrodas tālu no pilsētas. Tas, kas sākumā šķita kā ģimenes iespēja turēties kopā, tagad kļūst par nomācošu kopā būšanu šauros un emocionāli saspringtos apstākļos, īpaši, kad mājās ir Jānis. Ģimenes vienīgā izklaide ir pastaigas pa tuvējo apkārtni un brauciens reizi nedēļā uz lielveikalu.

2019. gada rudenī Jānis kļūst aizvien īgnāks. Uzturēt 6 cilvēku lielu ģimeni nav viegli arī ar nosacīti lielu Norvēģijas algu. Savus dvīņu puikas uzturēt viņš varētu, bet regulāri maksāt par Kristīnes lielajiem bērniem viņam kļūst aizvien kaitinošāk. Turklāt nekādu cieņu pret viņu lieli bērni neizrāda – faktiski viņa pavada laiku savā istabā, sērfojot internetā. Ja sākumā viņam patika, ka Kristīne viņu mājās sagaida ar siltām vakariņām, tad tagad ir sajūta, ka Kristīne iztērē visu viņa naudu un pati nekādu labumu nedod. Jānis jūtas kā iedzīts strupceļā – no vienas puses, viņš pats ir piekritis, ka visa lielā saime dzīvo pie viņa, no otras puses, viņam kļūst par smagu visus uzturēt. Ja kādreiz viņš varēja naudu atļauties savām privātajām vajadzībām, tad tagad praktiski viss aiziet ģimenes uzturēšanai, turklāt lieli bērni pat nav viņa bērni.

Jānis regulāri zāģē Kristīni par to, ka viņa nav taupīga saimniece, ka ģimenei ir pārāk lieli tēriņi. Jānis atgādina, ka Kristīnei būtu laiks sākt strādāt, ne tikai tērēt naudu. Jānis ir pasācis biedējoši uzvesties, naktī skaļi modinot augšā visus mājniekus, slēdzot istabās iekšā gaismu un kļūstot, ka pietiks gulēt un jāizrunā nopietnas lietas. Brokastīs un vakariņās viņš analizē katra pārtikas produkta cenu un atgādina, ka jādzīvo daudz taupīgāk. Meitai Anetei, klausoties mammai un viņas vīra strīdus, pasliktinās veselība un viņa piemeklē epilepsijas lēkme.

Kristīnei sāka palikt bail par bērnu drošību un savu nākotni Norvēģijā. Viņa sarunā ar vecākajiem bērniem plānu mukt mājās no Norvēģijas uz Latviju. Tomēr 2020. gada februāra rītā, pēc tam, kad Jānis aizbraucis uz darbu, steidzoties ar bērniem kopā uz autobusu, meitai Anetei no stresa paliek slikti un viņai atkal sākās epilepsijas lēkme. Kristīne ar bērniem atgriežas Norvēģijas mājā.

2020. gada 8. martā Kristīne ar bērniem atkal ir gatava mukt uz Latviju. Šoreiz plāns izdodas un jau 8. marta vakarā viņi visi pieci – Kristīne kopā ar četriem bērniem – ierodas Kristīnes mammai trīsistabu dzīvoklī Bolderājā. Kaut lielā saspiesībā, tomēr dzimtenē.

Meita Aneta un dēls Ernests ir ļoti laimīgi – viņi beidzot ir savā mīļajā pilsētā. Trīsgadnieki ir apjukuši, bet pieraduši paklausīt, un neko nesaka.

Jānis vakarā, konstatējot Kristīnes aizbraukšanu, ir ārkārtīgi dusmīgs. Viņš trīs gadus ir uzturējis šos nepateicīgos cilvēkus, un tagad pretī saņem nodevību. Viņš ir maksājis par visiem viņu izdevumiem, pielāgojis savu dzīvesveidu, atteicies no izklaidēm, un tagad saņem šādu pateicību? Kristīne uz Jāņa telefona zvaniem neatbild, vien atsūta īsziņu: “Mums viss kārtībā. Esam Latvijā un paliksim šeit.” Jau nākamajā dienā Jānis dodas uz pilsētu pie jurista, lai nekavējoties prasītu atpakaļ savus bērnus. Tas ir principa jautājums. Viņš neļaus Kristīnei tik zemiski rīkoties un vēl parādīs, kurš te ir galvenais. Viens pats viņš bērnus uzturēt nevarētu darba dēļ, tomēr Norvēģijā ir mazo bērnu dārziņi, kur bērnus dienas laikā var atstāt.

Kristīnei ir bail no Jāņa reakcijas. Viņa saprot, ka Norvēģijas tiesa noteiks bērnu dzīvesvietu pie Jāņa, jo uz sievietēm no Austrumeiropas Norvēģijā skatās ar aizdomām. Viņai nav ne izglītības, ne stabilas darba vietas – Kristīne pat nevarētu apmaksāt Norvēģijā savus advokāta izdevumus. Bērniem par šīs situācijas juridisko pusi Kristīne nestāsta, jo redz, cik viņi ir atplaukuši un priecīgi Latvijā, un negrib biedēt viņus ar sliktiem stāstiem.

Uzdevums:

- 1) Sadalieties grupās un izspēlējiet mediācijas procesu starp Jāni un Kristīni.
- 2) Lomas: Kristīne, Jānis, mediators, novērotājs
- 3) Uzdevums novērotājam:

1.	Vai mediators bija neitrāls pret abām pusēm? Kā to varēja noteikt?	
2.	Kā mediators radīja pusēm piemērotu atmosfēru mediācijai?	
3.	Atvērtie jautājumi	
4.	Slēgtie jautājumi	
5.	Konfrontēšana	
6.	Rezumēšana	
7.	Pārfrazēšana	
8.	Atkārtošana	
9.	Emociju & jūtu atspoguļošana	
10.	Kopīgā uzsvēršana	
11.	Iedrošināšana	
12.	Normalizēšana	
13.	Uzslavēšana	

Seminārs I – Vispārīgie tiesību un mediācijas jautājumi pārrobežu lietās Mediācijas procesa izspēle

2. izspēle

Fabio ir Itālijas pilsonis, kurš strādā Milānas Universitātes Inženierzinātņu fakultātē par fizikas un matemātikas profesoru. Viņam ir 42 gadi, un Itālijas standartiem viņš ir jauns vīrietis. Fabio dzīvo pie saviem vecākiem Milānas priekšpilsētā.

2014. gada 1. septembrī uz Milānas Universitāti kā Erasmus apmaiņas doktorantūras studente atbrauc 35 gadus vecā Daiga no Rīgas Tehniskās universitātes. Daiga raksta savu promocijas darbu par dronu vadāmību, un Itālijā par viņas pētījuma zinātnisko vadītāju tiek iecelts Fabio. Fabio un Daiga iemīlas no pirmā acu uzmetiena.

Kad Daiga 2014. gada Ziemassvētkos pabeidz Erasmus apmaiņas programmu un dodas atpakaļ uz Latviju, Fabio atbrauc ar viņu kopā uz Latviju. Fabio patīk Daigas dzimtā pilsēta Daugavpils, tomēr strādāt Latvijā viņš negrib, jo kā fizikas profesoram viņam karjera un pētniecības lauks ir perspektīvāks tieši Milānā. Daigai ir jāpabeidz doktorantūra Rīgā, un Itālijā viņai negribas dzīvot. Tā kā abi divi – Daiga un Fabio – strādā augstskolās, tad vienīgais brīvais laiks, kad viņi var viens otru apmeklēt, ir laikā, kad studentiem nenotiek mācības – no 1. jūlija līdz 15. augustam, kā arī Ziemassvētku laikā.

2015. gada sākumā Daiga konstatē, ka gaida bērniņu. Oktobrī piedzimst dēls, kuru Daiga un Fabio nosauc par Stefano. Kamēr dēls ir mazs, Daiga pārceļas uz dzīvi Daugavpilī pie vecākiem. Uz Daugavpili raudzībās atbrauc arī Fabio vecāki, kuriem šis ir pirmais mazbērns. Fabio vecāki ir ļoti laimīgi par mazdēla piedzimšanu, un viņi cer, ka Daiga nāks pie prāta un pārcelsies uz dzīvi Itālijā, lai ģimene būtu kopā. Fabio vecākiem nepatīk Daigas dzīves apstākļi Daugavpilī - viņi dzīvo mazā privātmājā, kur pagalmā pie ķēdes ir piesiets suns, kā arī pie otras ķēdes – gotiņa. Tik vardarbīgu attieksmi pret mājdzīvniekiem Fabio vecāki nav redzējuši. Fabio vecāki ņem ļaunā arī Daigas vecāku attieksmi pret viņu atvesto dāvanu – *Chianti* vīna pudeli. Daigas mamma atbild, ka viņai no vīna sāp galva, bet Daigas tēvs ierosina dzert “tīru mantu”, galdā ceļot karafī ar pašbrūvētu Latgales šmakovku. Fabio ar vecākiem pēc divu dienu ilgās viesošanās Daugavpilī dodas atpakaļ uz Itāliju.

Nākamajos piecus gadus Daiga un Fabio turpina uzturēt distances attiecības. Fabio pie Daigas brauc uz Latviju ziemas brīvdienās, bet Daiga ar mazo Stefano dodas uz Itāliju vasarā. Mazajam Stefano Itālijā ļoti patīk. Viņš brīvi runā itāļu valodā ar tēti un vecvecākiem, kā arī saprot angļu valodu, kurā komunicē viņa vecāki. Latvijā mazais Stefano bieži slimo – viņam ir te klepus, te iesnas. Savukārt Itālijā viņš momentā izveseļojas. Fabio mamma uzskata, ka Daiga nepietiekami rūpējas par mazo Stefano, ka viņa varētu vairāk gatavot ēst un pavadīt laiku ar ģimeni.

Daigai kremt šādi pārmetumi, jo viņa cenšas būt laba mamma. Latvijā viņa katru dienu ved mazo Stefano pēc bērnudārza uz nodarbībām – Lego pulciņu, robotiku, angļu valodu, tautas dejām un baseinu. Stefano ir nodarbināts, un Latvijā šādas bērna attīstības iespējas ir daudz labākas un finansiāli iespējamākas, nekā to varētu apmaksāt Itālijā. Abām ģimenēm ir domstarpības arī par bērna ārstēšanu. Fabio ģimene ir tradicionālās medicīnas piekritēji un slimības gadījumā arī bērnam iesaka lietot medikamentus. Daiga uzskata, ka Fabio vecāki cenšas bērnu nozāļot. Viņa mazajam Stefano slimības gadījumā kaklā kar ķiploku virteni un dod dzert vīgriežu tēju ar liepziedu medu. Fabio uzskata šādu rīcību par arhaisku un bīstamu.

2020. gada 1. jūlijā, kad Eiropā uz brīdi normalizējas situācija ar Covid-19 pandēmiju, Daiga aizved mazo Stefano uz Itāliju, lai viņš varētu uzturēties pie Fabio līdz 15. augustam, bet pati atgriežas Latvijā sēdēt pašizolācijā. 15. augustā Fabio pretēji solītajam neatved Stefano uz Latviju. Viņš telefoniski izstāsta Daigai, ka dēls mierīgi vēl var palikt līdz 1. septembrim. Kad arī septembrī Stefano netiek atvests uz Latviju, Daiga

sāk uztraukties. Aizvien biežāk Fabio neceļ klausuli, aizbildinoties it kā ar aizņemtību universitātē.

Tikai 2020. gada 15. septembrī Fabio sarunas laikā pasaka, ka bērnu atpakaļ nevedīs. Pirmkārt, ir Covid-19 laiks, un ceļošana ir bīstama. Otrkārt, Stefano jau ir stabili iedzīvojies Milānā – viņš no 1. jūlija ir reģistrēts Milānas bērnu skolā un jau no 1. augusta regulāri apmeklē nodarbības klātienē. Treškārt, Stefano ir reģistrēts pie ģimenes ārsta Milānā. Ceturkārt, Fabio kolēģis – psihologs uzskata, ka mazais Stefano Latvijā ir cietis no emocionālas vardarbības, jo viņš ir bijis pārmērīgi noslogots pulciņos un viņš nav tik dzīvespriecīgs kā citi līdzīga vecuma bērni Itālijā. Daigai par šausmām mazais Stefano WhatsApp videozvana laikā mammai atbild, ka tagad grib dzīvot pie tēta un vecmāmiņas Itālijā. Mazais Stefano sarunas laikā jauc latviešu un itāļu valodas vārdus un sarunas beigās vispār pāriet uz itāļu valodu.

Daiga vēl dažas dienas turpina sarunas ar Fabio, bet septembra beigās griežas pie advokāta ar lūgumu sagatavot vajadzīgos dokumentus bērna atpakaļatdošanai uz Latviju.

Uzdevums:

1) Sadalieties grupās un izspēlējiet mediācijas procesu starp Daigu un Fabio.

2) Lomas: Fabio, Daiga, mediators, novērotājs

3) Uzdevums novērotājam:

1.	Vai mediators bija neitrāls pret abām pusēm? Kā to varēja noteikt?	
2.	Kā mediators radīja pusēm piemērotu atmosfēru mediācijai?	
3.	Atvērtie jautājumi	
4.	Slēgtie jautājumi	
5.	Konfrontēšana	
6.	Rezumēšana	
7.	Pārfrazēšana	
8.	Atkārtošana	
9.	Emociju & jūtu atspoguļošana	
10.	Kopīgā uzsvēršana	
11.	Iedrošināšana	
12.	Normalizēšana	
13.	Uzslavēšana	